

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมา

• การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการรองรับความเจริญและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเห็นได้ชัดในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การศึกษาจึงเป็นการปรับปรุงคนให้เหมาะกับโอกาส และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป หรือ การศึกษา คือ การนำศักยภาพมาใช้ให้เกิดประโยชน์

Jean Jacque Rousseau (อ้างถึงใน คณะอาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2535) เมื่อบุคคลได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่าง เหมาะสมแล้ว ก็จะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาสังคมของตนเอง ครอบครัว และบ้านเมือง ซึ่งทั้งนี้จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้พื้นฐานที่ดี รู้จักคิด รู้จักปรับตัว รู้จักแก้ปัญหา มีทักษะในการทำงาน รู้จักพัฒนา มีค่านิยมที่ดี และได้รับการส่งเสริมความเป็นเลิศในความสามารถ ความถนัด ของแต่ละบุคคล ตามศักยภาพที่มี (พะยอม แก้วกำเนิด, 2533) ดังนั้น การจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ จึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากในการพัฒนาประเทศชาติ และ เป็นการสร้างสังคมให้เจริญก้าวหน้า

ในการจัดการศึกษา สิ่งสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งต้องตระหนักอย่างยิ่ง คือ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน เนื่องจากคนแต่ละคนมีลักษณะต่าง ๆ ที่ไม่เหมือนกัน ดังที่เพลโต (Plato อ้างถึงใน อารี พันธมณี, 2534) กล่าวไว้ว่า "ไม่มีใครสองคนที่เกิดมาเหมือนกันทุก ๆ อย่างได้" (No two persons are born exactly alike) ในเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคลนี้ นักจิตวิทยาได้ศึกษาพบว่า โดยทั่วไปความแตกต่างระหว่างบุคคลแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ความแตกต่างที่ติดมาแต่กำเนิด ได้แก่ พันธุกรรม (heredity) และสติปัญญา (intelligence)
2. ความแตกต่างที่มีมนุษย์สร้างขึ้นและส่งเสริมต่าง ๆ เช่น ความถนัด เจตคติ ประสบการณ์ ทักษะ ความสนใจ ความต้องการ

กล่าวหรือโดยสรุปก็คือ คนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อความสำเร็จในเรื่องการเรียนรู้ของผู้เรียน และเกี่ยวข้องกับ การเรียนการสอนและประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้ (อาวี พันธมณี, 2534) ฉะนั้นในการจัดการศึกษา จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนตามศักยภาพของตน และสามารถพัฒนาความสามารถจนถึงขั้นสูงสุด

ในการนี้รัฐบาลได้ตระหนักถึง ความสำคัญของการจัดการศึกษา โดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคลดังกล่าว จึงได้กำหนดนโยบายการศึกษา และแนวทางการจัดการศึกษา ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้เน้นการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพตามความแตกต่างของบุคคล โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพและความพร้อมของผู้เรียน และสนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบและวิธีการที่เอื้อให้ผู้มีปัญหาเลิศ หรือมีความสามารถพิเศษ ได้พัฒนาอัจฉริยภาพของตน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) และเพื่อเป็นการสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของชาติ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยเปิดโอกาสให้โรงเรียนบริหารหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสนองความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมความถนัด ความสามารถของนักเรียนแต่ละคนถึงขีดสูงสุด ตามศักยภาพที่มีอยู่ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2537) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนตามความสนใจและความถนัดดังกล่าว

ในสภาพการณ์ทั่วไป นักเรียนทุกคนก็ต้องใช้เวลาอยู่ในสถานศึกษาเป็นระยะเวลาเท่ากัน คือ 3 ปี ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และอีก 3 ปี ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง ๆ ที่นักเรียนมีความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสติปัญญา ซึ่งโดยสภาพความเป็นจริงแล้ว มีนักเรียนจำนวนหนึ่งเป็นเด็กเก่งหรือมีระดับสติปัญญาสูง ในโรงเรียน เด็กเก่งหรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษเหล่านี้ ต้องเรียนร่วมกับนักเรียนทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีสติปัญญาปานกลางและค่อนข้างต่ำ โดยที่หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีลักษณะเหมือนกัน ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น เด็กเก่งมีความเบื่อหน่าย เนื่องจากต้องเรียนซ้ำซากในสิ่งที่รู้แล้ว จึงแสดงความไม่สนใจเรียนในห้องเรียน นำไปสู่ปัญหาด้านการปกครองชั้นเรียน และอาจถูกปล่อยปละละเลยจากครู ซึ่งเป็นสาเหตุของการไปกวดวิชาและสอบเทียบ นอกจากนี้ นักเรียนที่พ่อแม่ฐานะดีจะถูกส่งไปเรียนต่างประเทศ สำหรับในด้านการสอบเทียบก็เป็นปัญหาอยู่มาก กล่าวคือ แต่ละปีจะมีเด็กเก่งสอบเทียบชั้น ม.6 ประเภทบุคคลภายนอก (ศบน.) ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ได้เป็นจำนวนมากในขณะที่กำลังเรียนอยู่ ชั้น ม.4 และ ม.5 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคปกติและสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้อีกเป็นส่วนใหญ่ เด็กเก่งที่สอบเทียบจะขาดความรู้พื้นฐานในหลักสูตรสามัญศึกษาที่จะให้เด็กเป็นคนสมบูรณ์และสมดุล (ส. วริน, 2535) เด็กสอบเทียบเหล่านี้ จะมีปัญหาในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม การแสดงความเห็น ซึ่งเป็นเรื่องของวุฒิภาวะในเรื่องของอุดมคติ ความล้าโลก ความรับผิดชอบ ความผูกพันต่อสังคม เด็กสอบเทียบยังมีน้อย (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2535)

การที่หลักสูตรไม่ได้ตอบสนองความสามารถและศักยภาพของเด็กเก่งดังกล่าว ทำให้ประเทศเสียโอกาสในการที่จะได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ในระดับสูงมาช่วยพัฒนาประเทศชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง

กรมสามัญศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาโดยตรงจึงได้หาวิธีการที่จะให้นักเรียนที่เรียนเก่ง ได้เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้เร็วขึ้นตามศักยภาพ จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (สพพ.) ขึ้นในปีการศึกษา 2534 มีโรงเรียนนำร่องในโครงการจำนวน 13 โรงเรียน ตั้งอยู่ในส่วนกลาง 7 โรงเรียน และส่วนภูมิภาค 6 โรงเรียน ปัจจุบันมีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 74 โรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีความพร้อมในด้านบุคลากร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ อาคารสถานที่ ได้พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ เรียนเก่ง มีความขยันหมั่นเพียร มีระเบียบวินัยมีความประพฤติดี เรียนจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายได้ภายใน 2 ปีการศึกษา โดยให้โรงเรียนทั้งหมดในโครงการดำเนินการบริหารหลักสูตร ให้เป็นไปตามจุดหมาย หลักการ และ โครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) อย่างครบถ้วน ให้มีการปรับแก้การใช้หลักสูตรบางประการเพื่อให้นักเรียนได้เรียนครบตามเกณฑ์การจบหลักสูตร และใช้เวลาเรียน 2 ปีการศึกษา ทั้งนี้ให้โรงเรียนในโครงการพิจารณาหารูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถพิเศษได้เรียนเต็มศักยภาพของตน โดยไม่จำเป็นต้องใช้เวลาเรียนเท่านักเรียนปกติ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2537) ฉะนั้น การดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการนี้ จึงมีลักษณะแตกต่างไปจากโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ หลายประการ อาทิ การจัดการเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดเวลาเรียน ในลักษณะที่ลดเวลาสอน การเพิ่มคาบเรียนจากเวลาปกติ การจัดเวลาให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การบูรณาการเนื้อหาวิชา และการประเมินผล เป็นต้น

นอกจากนี้ ผลของการจัดการเรียนการสอน ตามโครงการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ (สพพ.) เท่าที่ผ่านมา ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ นักเรียนในโครงการสามารถสอบแข่งขัน เข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาได้เป็นจำนวนมาก โดยนักเรียนรุ่นแรกของโครงการสามารถสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาได้ถึงร้อยละ 92.96 และนักเรียนในรุ่นที่สองก็มีผลเช่นเดียวกัน (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2537)

จะเห็นได้ว่า นักเรียนเข้าร่วมโครงการนี้ประสบความสำเร็จในการเรียนสูง
ทั้ง ๆ ที่ครูผู้สอนในโครงการนี้ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมแต่อย่างใด ในการเข้าร่วมโครงการ
ใหม่ และยังไม่มีความรู้ปฏิบัติมาก่อน มีเพียงการสัมภาษณ์ 1 ครั้ง ก่อนเริ่มโครงการเท่านั้น
(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536)

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมและพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
ในการเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ยังมีทำกันอยู่ในวงแคบ เช่น อนันต์ ธนวัชรกิจ (2536)
ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนาร่องในโครงการ สพพ. สังกัด
กรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2536) ได้ทำการรายงาน
การประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ โดยได้
ศึกษาเฉพาะโรงเรียนนาร่องในโครงการ สพพ. สังกัดกรมสามัญศึกษา เช่นกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานของโครงการ สพพ. ในลักษณะ
ภาพรวม ตั้งแต่การเตรียมการ การดำเนินงาน และการประเมินผลโครงการ และปัญหาของ
โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ สพพ. ในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากโรงเรียนเหล่านี้มีความ
พร้อมด้านต่าง ๆ ในระดับใกล้เคียงกัน นอกจากนั้นกรุงเทพมหานครยังเป็นแหล่งวิทยาการ
ต่าง ๆ มากมาย ซึ่งนักเรียนมีโอกาสได้ศึกษาค้นคว้า และเพิ่มพูนประสบการณ์ในการเรียนรู้
อย่างเต็มที่ สภาพแวดล้อมลักษณะดังกล่าวนี้ อาจแตกต่างจากนักเรียนในโครงการ สพพ. ที่
เรียนในต่างจังหวัด ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหาร
หลักสูตรของโรงเรียนในโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นข้อมูลสำหรับโรงเรียนที่จะ
เข้าร่วมโครงการและผู้เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการดำเนินงานและปัญหาของการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2534-2537
2. ประชากร คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาตามโครงการ สพพ. จำนวน 20 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอนตามโครงการ สพพ.
3. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการดำเนินงานและปัญหาของการดำเนินงานตามโครงการของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามโครงการ สพพ. ในด้านต่าง ๆ ดังนี้
  - 3.1 การเตรียมการดำเนินงานตามโครงการ
    - การกำหนดนโยบาย
    - หลักสูตรที่ใช้ในโครงการ สพพ.
    - การกำหนดคุณสมบัติของนักเรียนที่จะเข้าโครงการ
    - การเตรียมบุคลากร
    - การเตรียมเอกสารหลักสูตรและ เอกสารประกอบหลักสูตร
    - การเตรียมการจัดแผนการเรียน

- การเตรียมสื่อการเรียนการสอน
- การจัดตารางเวลาเรียน
- การเตรียมอาคารสถานที่
- การเตรียมบริการแนะแนว
- การประชาสัมพันธ์

3.2 การดำเนินงานตามโครงการ

- การลงทะเบียนเรียนของนักเรียน
- การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- การจัดบริการแนะแนว
- การวัดและประเมินผลการเรียน
- การนิเทศติดตามผลการเรียนการสอน

3.3 การประเมินผลโครงการ

- การเตรียมการดำเนินงานตามโครงการ สพพ.
- การดำเนินงานตามโครงการ สพพ.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร
2. หัวหน้าหมวดวิชา หมายถึง ผู้มีตำแหน่ง หรือรักษาการในตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ หมวดวิชาคณิตศาสตร์ หมวดวิชาภาษาไทย หมวดวิชาภาษาต่างประเทศ หมวดวิชาสังคมศึกษา หมวดวิชาพลานามัย หมวดวิชาศิลปศึกษา และหมวดวิชาในกลุ่มการเรียนอาชีพ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร
3. ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่สอนในโครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในหมวดวิชาต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ หมวดวิชาคณิตศาสตร์ หมวดวิชาภาษาไทย หมวดวิชาภาษาต่างประเทศ หมวดวิชาสังคมศึกษา หมวดวิชาพลานามัย หมวดวิชาศิลปศึกษา และหมวดวิชาในกลุ่มการเรียนอาชีพ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร
4. โครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (สพพ.) หมายถึง โครงการที่กรมสามัญศึกษา ดำเนินการโดยหน่วยศึกษานิเทศก์เป็นผู้รับผิดชอบ จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความสามารถ ความถนัด และความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้ถึงขีดสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในโครงการเรียนจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายได้ภายในเวลา 2 ปี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้ประโยชน์ในการบริหารหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย